

УДК 355.018

DOI 10.32782/2312-1815/2024-17-8

Юлія Кобець

ORCID: 0000-0001-9492-6119

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГОРТАННЯ ТА ТИПОЛОГІЗАЦІЯ СПОСОБІВ ВЕДЕННЯ СУЧАСНОЇ ВІЙНИ

У статті зосереджено увагу на вивченні війни як складного і багатогранного явища, оскільки вона постійно змінюється і ускладнюється за своєю природою. Існування людства супроводжується безперервною низкою воєнних конфліктів, які стимулюють розвиток філософської та військово-теоретичної думки. Це відкриває широкі можливості для вчених досліджувати незвичайні процеси та явища, що пов'язані з воєнними конфліктами. Завдяки загальному ризику, що існує у світі, розвитку глобальних медіа і кіберпростору, постійному виникненню локальних конфліктів та міжнародному тероризму воєнні загрози радикально трансформуються. Сучасні війни піддаються значним змінам під впливом економічних, політичних, інформаційних та інших чинників.

Наявні сьогодні загальні визначення поняття «війна» не враховують таких відносно нових за їхнім стратегічним значенням явищ, що відображаються у термінах «інформаційна війна», «кібервійна». У статті описується не так феномен власне війни, як нові стратегії і високотехнологічні засоби, застосування яких покликане забезпечити досягнення поставлених політичних цілей, не вдаючись до війни.

Ключові слова: війна, гібридна війна, мережево-центрична війна, збройний конфлікт.

Вступ. Нова глобальна епоха в історії людства поставила стратегічні завдання у сфері вивчення основних тенденцій еволюції воєнно-політичних конфліктів та сучасних війн. Одна з них стосується ідентифікації, здавалося б, давно й остаточно вирішених наукою питань, таких як визначення війни, збройних конфліктів, воєнної агресії, причин, що їх породжують, мети, яку ставлять ініціатори протистоянь.

У сучасній світовій військово-політичній думці існує декілька термінів та понять, що використовуються для опису конфліктних відносин нового типу, зокрема: неконвенційна війна, нерегулярна війна, змішана війна або гібридна війна, яку веде держава. У цих визначеннях зафіксовані розмивання характеристик воєнного конфлікту та залучення до нього невійськових засобів, що не мають безпосереднього стосунку до традиційних військових протистоянь [1, с. 30].

У ХХІ ст. зазнали змін форми ведення війни. Основним способом протистояння між сторонами у класичній (конвенційній) війні є використання зброї та військової техніки в бойових діях, які відповідають міжнародному праву. Класичні війни також характеризуються економічним, дипломатичним та інформаційним протистоянням, але на поле бою основну роль відіграють оборонні та наступальні операції. Однак із кінця минулого століття спостерігається тенденція до зростання значення політичних, економічних та інформаційних методів протистояння під час конфліктів. З'являється нова форма ведення війни – DIME-конфлікти (Diplomacy – дипломатія, Information – інформація, Armed Forces – збройні сили, Economy – економіка) [2].

Збройні конфлікти різного характеру та інтенсивності є невід'ємною частиною історії людства. Найважливішою формою конфлікту є війна, яка завдає загрози навіть існуванню народів, держав і людства у цілому. Унаслідок науково-технологічного прогресу форми, методи і засоби ведення війни зазнають змін. Якщо у перших поколіннях війн використовувалися мушкети і тактика лінійного строю, то у війнах четвертого покоління широко

використовуються сучасні інформаційні технології та високоточна зброя. Війни другого і третього поколінь велися переважно великими військовими формуваннями, тоді як війни четвертого покоління характеризуються використанням невеликих технологічно оснащених підрозділів. У сучасних конфліктах четвертого покоління успіх у воєнних діях залежить від технологічної переваги, а не лише від чисельності армій та кількості військової техніки. Багато військових теоретиків і політологів мають інший погляд на війну, зосереджуючись на економічних цілях конфлікту. За визначенням, яке запропонував професор Л. Вайт із Мічиганського університету, «війна розглядається як конфлікт між соціальними організаціями, відомими як нації, що борються за виживання, отримання і використання земельних ресурсів, плідних полів та інших речей» [3].

Сучасні автори розрізняють щонайменше сім видів війни, які можуть вестися (відбуватися) у XXI ст. Ці війни значно відрізняються одна від одної за багатьма характеристиками, включаючи критерій ефективності. До загального переліку війн можна віднести:

- 1) класичну техногенно-силову війну;
- 2) економічну війну;
- 3) неоголошений геноцид проти населення держави-суперника;
- 4) організаційну війну (випадки впровадження зовнішніх або ворожих організаційних структур у національну державну систему протилежної сторони, наприклад нелегітимних органів влади або різних фондів);
- 5) інформаційну війну;
- 6) хронологічну війну – спосіб ведення воєн через цілеспрямоване переосмислення «неприємного» минулого країни та постійне маніпулювання історичними фактами на користь замовника;

7) духовну війну, що є ще одним способом ведення війни, який передбачає нав'язування небезпечних цінностей народам або державам, які підкорюються. Цей метод має на меті змінити духовні принципи та цінності цих народів або держав для досягнення своїх цілей [4].

Форми війни, її причини і цілі, економічні та політичні чинники постійно змінюються протягом історії, але завжди супроводжуються морально-етичним обґрунтуванням. Проте війна завжди має на меті вирішення не лише політичних, а й економічних завдань. Подібні зміни стосуються і внутрішньої політики, коли відповідальність за підтримання порядку та безпеки передається охоронним установам, і зовнішньої політики, коли розвідувальні служби та оборонні завдання виконуються спеціалізованими агентствами. Деякі дослідники [5] у зв'язку з радикальними змінами у засобах воєнної боротьби виділяють шість поколінь військових конфліктів, які послідовно змінювали одне одного.

У першому поколінні війни головним видом зброї була холодна, а основною метою було знищення противника, заволодіння його зброєю та цінностями. У другому поколінні війна характеризувалася знищенням противника, заволодінням його територією та цінностями, а головним видом зброї була гладкоствольна. У війні третього покоління характерними є знищення збройних сил противника, руйнування його економіки та захоплення території. Основним видом зброї у цьому поколінні є нарізна багатозарядна зброя підвищеної скорострільності, точності та дальності стрільби.

Автоматична та реактивна зброя, механізовані війська, танки, авіація, авіаносці та підводні човни замінюють зброю третього покоління. Основною метою війни четвертого покоління є знищення збройних сил противника, руйнування його економічного потенціалу та повалення політичного ладу. Із війною п'ятого покоління пов'язана ракетно-ядерна зброя, за якої цілі не досягаються, але існує загроза загибелі цивілізації або окремих континентів. Війна шостого покоління спрямована на підрив економіки, систем управління та життєдіяльності держави, а також на знищення військових об'єктів. Основними видами зброї у цій війні

є високоточна зброя, зброя на нових фізичних принципах, інформаційна зброя, сили та засоби радіо-електронної боротьби.

Залежно від рівня розвитку суспільства та технологій визначається специфіка збройного протистояння та роль військового аргументу у політиці. Рух у напрямі складнішої зброї та більш сучасних методів ведення війни відбувається «хвилями» з еволюцією суспільної організації та свідомості [6].

Під нетрадиційними неконвенційними війнами мають на увазі зіткнення регулярних армій з іррегулярними формуваннями, угрупованнями або загонами, які не дотримуються звичайних норм і правил ведення воєнних дій. Ці воєнні конфлікти можуть бути симетричними чи асиметричними. Асиметричний конфлікт відбувається тоді, коли сукупність силового потенціалу і принципів організації та управління учасників значно відрізняються. Навіть без переходу до фізичної битви асиметричний конфлікт має специфічні характеристики, які виникають з обмеженого набору доступних ресурсів для слабшої сторони. В асиметричних відносинах сильна сторона зазвичай може досягати своїх цілей без потреби додаткового застосування сили, тому такі конфлікти часто відбуваються у латентному вигляді, лише періодично переходячи до відкритої воєнної фази з жорстокими і, на перший погляд, нерозумними діями, включаючи терористичні акти. Це є єдиним доступним інструментом, з яким слабша сторона впливає (і потенційно перемагає) на сильнішу сторону [7, с. 24–26].

Додаткове поширення «підбурювальних чинників» у нетрадиційному протистоянні, окрім класичних геополітичних загроз. У цьому контексті реалізація інтересів наднаціональних структур управління, зокрема транснаціональних корпорацій, стала головним джерелом такого протистояння. Також спостерігаються поглиблення суперечностей у світовому розвитку, подальше послаблення національних держав і поширення неурядових військово-політичних рухів нового концептуального типу [8, с. 32].

Класифікація війн визначає це явище як особливий стан суспільства, пов'язаний зі зміною відносин між державами і переходом до застосування військової сили для досягнення політичних цілей. Військово-політична наука розподіляє конфлікти на основі таких критеріїв:

- 1) за масштабами, територіальним обсягом та кількістю учасників: світові, регіональні або локальні;
- 2) за воєнно-політичними цілями та міжнародно-правовою легітимністю: справедливі (оборонні) або несправедливі (агресивні);
- 3) за використанням засобів війни: конфлікти, де використовується звичайна або ядерна зброя [9].

Ці характеристики є об'єктивними критеріями воєнного конфлікту. Особливе наукове значення має проблема чинників та можливостей перетворення локальних та регіональних конфліктів на повномасштабну війну з усіма її наслідками. Наприклад, світова війна – це глобальне зіткнення, яке охоплює більшу частину світу та інтереси всієї світової спільноти. Вона може відбуватися на всіх континентах, в океанічному та навколосемному космічному просторах і має велику ймовірність стати причиною ядерної війни, яка забере багато життів. Регіональна війна – це зіткнення, що відбувається у певному регіоні між двома або більше державами з метою досягнення важливих політично-військових цілей. Вона може включати як конвенційну, так і ядерну зброю. Локальна війна – це конфлікт обмеженого масштабу й цілей, який зазвичай відбувається між декількома державами на їхніх власних територіях із підтримкою більших держав.

Також у межах традиційних досліджень війни за моральним принципом поділяють на справедливі війни (захист державної території, національної незалежності та суверенітету) та несправедливі (агресивні, загарбницькі). Подібним є поділ за політичними цілями – на завоювальницькі та національно-визвольні війни [10].

Науковці пропонують для цього низку критеріїв, які включають:

- а) оцінку реальних політичних намірів та цілей учасників війни (конфлікту);
- б) правову кваліфікацію дій сторін (відповідність Статуту ООН, нормам міжнародного права);
- в) моральну виправданість дій сторін із погляду загальнолюдських норм гуманності.

На нашу думку, через зростання ролі міжетнічних конфліктів і часте їх навмисне розгортання зацікавленими суб'єктами зазначені класифікації неминуче мають суб'єктивний характер і не відповідають сформованим реаліям.

Залежно від типу учасників війни іноді поділяють на класичні міждержавні і класичні внутрішні (громадянські) війни. Громадянська війна часто характеризується як збройне зіткнення різних соціальних верств суспільства. Останніми роками ця класифікація поповнилася новими типами: «міждержавні війни з внутрішніми підривними діями» і «внутрішні війни з зовнішнім втручанням» (Югославія, Східний Тимор, Ірак, Сирія). Проте деякі «внутрішні» (наприклад, у Лівані в 1975 р.) та міжплеменні (в Афганістані протягом останніх десятиліть) війни, де всі сторони є недержавними акторами, не вписуються у цю класифікацію.

Також відомою є типологія, яка включає такі види воєн: 1) класичні територіальні війни, метою яких є завоювання (відстоювання) території (іноді передбачає підкорення населення, що проживає на ній); 2) сецесіоністські війни (за відокремлення та формування самостійної держави); 3) ірредентистські війни (за відновлення єдності представників розділеного етносу, що компактно проживають на територіях сусідніх держав).

За цілями та спрямуванням військових дій також виділяють три види:

- 1) конвенційні (метою є знищення військової сили супротивника);
- 2) неконвенційні (метою є знищення мирного населення, однак допускається використання зброї масового знищення);
- 3) тотальні (метою є повне знищення супротивника включно з мирним населенням) [11].

Поширення міжнародного тероризму змусило дослідників у рамках останньої класифікації виділити так звані тоталітарні війни, дії яких спрямовані переважно або винятково проти мирного населення.

В останньому випадку йдеться про війни нового типу, які відбуваються практично без бойових зіткнень, які веде латентний супровідник. Сучасна типологія війн швидко збагачується за масштабними та особливо військово-технічними і стратегічними ознаками: з їхньою зброєю; симетричності або асиметричності (однаковими або різними способами); контактності або безконтактності (із наземними битвами або без них); з охопленням усіх географічних сфер або окремих із них; «заколот-війни» тощо.

Деякі автори виділяють «асиметричні війни», під якими розуміють війни між різними типами соціальних суб'єктів (наприклад, держави проти недержавних акторів), а також збройні конфлікти, у яких вороги використовують різні засоби збройної боротьби. На думку М. Хрустальова, асиметричним є конфлікт, сторони якого ведуть різні за своїм типом війни. Відповідно до класифікації М.А. Хрустальова, війни класифікуються за характером та цілями. Типи війн за характером поділяються на три види:

- 1) регулярні (бойові дії здійснюють регулярні військові формування);
- 2) партизанські (бойові дії здійснюють партизанські загони);
- 3) диверсійно-терористичні (бойові дії здійснюються терористичними групами) [12, с. 64].

Класифікація воєнних конфліктів пов'язана з основними формами, у яких вони можуть проявлятися та існувати. Залежно від методів використання військової сили протилежними сторонами виділяються приховані (латентні) та явні конфлікти. У воєнних конфліктах може спостерігатися комбінація різних елементів, що визначає велику розмаїтість їхніх форм існування. Ці форми складатимуться з поєднання трьох моделей війни: формальної, неформальної

та війни сірої зони. Формальна війна відбувається, коли збройні сили однієї держави зіштовхуються зі збройними силами іншої держави, а таке зіткнення супроводжується офіційним актом оголошення війни. Неформальні війни, зі свого боку, є збройними конфліктами, у яких принаймні одна або обидві сторони є недержавними утвореннями.

Після закінчення холодної війни нові загрози викликали появу сірої зони – поєднання воєнних дій та організованої злочинності (наприклад, у конфлікті в Республіці Ічкерія). Формальні війни можуть мати традиційну та нетрадиційну форми. Традиційні війни включають конфлікти між регулярними збройними силами країн із використанням звичайних засобів воєнної боротьби, а також бойові дії з нерегулярними силами (партизанські війни). Розвиток традиційних війн пов'язаний з упровадженням нових методів та засобів воєнної боротьби. Завдяки новітнім інформаційним технологіям виникають нові форми війни, такі як мережеві та мережево-центричні війни [13, с. 20–22].

На нашу думку, більшість невизначеностей виникає за типологізації форм збройної боротьби за соціальнополітичним та геополітичним змістом. По-перше, зберігається прийнятий раніше розподіл воєн за соціально-політичним змістом на чотири основні типи: між державами протилежних систем, усередині ліберального світу, за звільнення від чужоземного ярма та цивільні. По-друге, сучасна геополітична класифікація включає світові, регіональні, субрегіональні та локальні війни. В останні роки як самостійний тип стали виділяти локальні війни з тенденцією їх переростання в регіональні війни.

Також мають місце спроби ідентифікації «нових типів війн»: глобалізаційних, міжцивілізаційних, цивілізаційних, «проникаючих», між бідними і багатими країнами, за природні ресурси, справжню демократію тощо. Зазначені класифікації крім того, що просто ускладнюють кодифікацію різних ознак збройного протистояння, набагато відстають від тих трансформацій, які спостерігаються у сучасному світі.

Когнітивна війна, зазначена як окремий аспект, виникає у контексті широкого проникнення інформаційних технологій та соціальних мереж у суспільство. Ця форма неконвенційної війни, як стверджують деякі дослідники, полягає у боротьбі за душі та розуми людей. Конкретні цілі цієї війни підпорядковані стратегії. Її мета – здійснення контрольованого впливу на людські спільноти та окремих особистостей із метою зміни їхніх когнітивних рамок і поведінки. Когнітивна війна заслуговує уваги з багатьох перспектив. Вона породжує широкий спектр дослідницьких питань – від використання досягнень нейронауки до етичних проблем. Основна проблема полягає у тому, що вона може бути непомітною: ми спостерігаємо лише наслідки, адже виявляється втручання у когнітивні процеси лише пізніше, коли вже може бути занадто пізно [14].

Якщо на екзистенційному рівні війна є збройним зіткненням значних людських угруповань, організованих у військо, то у сенсі когнітивному війна породжується неможливістю порозуміння через розрив у ланцюжках комунікації, зумовлений різними уявленнями про соціальний порядок і владні відносини. Відповідно, мир означає як припинення збройних зіткнень, так і відновлення комунікацій та встановлення порозуміння.

Проте сучасні війни не визнають себе обмеженими міжнародним правом. Вони прагнуть до маскуванню під різного типу «військові операції» та відбуваються у специфічний спосіб війн гібридних або терористичних, які практично є поєднанням воєнних дій і таємних операцій.

Відповідно, створюється особливий дискурс гібридних війн зі своїми засобами породження смислів. Зокрема, в аспекті комунікацій завдання гібридної війни полягає не в досягненні порозуміння, а у створенні численних непорозумінь і хаосу мислення, продукуванні різних версій подій, які однаково претендують на істинність. Аналогічно збройні операції здійснюються так, щоб не було зрозуміло, хто за ними стоїть і яку мету вони переслідують.

Відмова від фізичного насильства не означає відмови від насильства когнітивного – емоційного та інтелектуального, коли сторони «м'якими» засобами намагаються нав'язати противникові власні уявлення про устрій реальності, присвоїти свої імена речам, представити свою логіку міркувань як єдино правильну.

Прагнення емоційно-психічної зверхності – одне з істотних виявів волі до влади, тобто встановлення відносин панування та підкорення. Воно є тим небезпечнішим, чим більше за пропозицією діалогу та мирного обміну думками приховано прагнення встановити свій контроль над свідомістю та волею іншого, а через це – оволодіти його матеріальними і ментальними ресурсами, соціальним капіталом тощо.

Визначення характеру сучасних та майбутніх конфліктів відбувається за допомогою аналізу розвитку форм та методів ведення військових дій. Ось основні тенденції:

1. Збільшення стратегічного неядерного стримування. Використання новітніх засобів збройної боротьби для проведення неядерних та дистанційних бойових операцій.

2. Підвищення динамічності та маневреності військ. Використання мобільних сил, аеромобільних та спеціальних військ на різних напрямках.

3. Розширення простору збройної боротьби. Перенесення бойових дій у повітря, воду та космос; ведення війни через електронне ураження об'єктів та комунікацій супротивника.

4. Зростання ролі інформаційного протистояння. Використання новітніх інформаційних технологій у військових діях.

5. Боротьба з міжнародним тероризмом. Формування експедиційних сил для миротворчих та антитерористичних операцій.

Ранжування цих тенденцій за важливістю є умовним, оскільки воно залежить від конкретних стратегій та особливостей держав. Кожна із цих тенденцій може мати значення залежно від конкретних умов, стратегій та цілей ведення війни [15].

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що сьогодні найбільш поширеним є визначення воєнного конфлікту як найвищої ступіні загострення протиріч між суб'єктами військово-стратегічних відносин й одночасно форма вирішення протиріч із використанням в обмежених масштабах збройних сил (військових формувань). Зазначено, що в умовах посилення сучасних викликів значного поширення набули такі терміни, як «асиметричні війни», «інформаційні війни», «кібервійни», «психологічні війни», які відображають нові форми та методи ведення протистоянь як на міжнародному, так і на внутрішньодержавному рівні. Ці нові типи воєн відрізняються від класичного розуміння війни як збройного конфлікту між державами або громадянської війни.

Останніми роками інформаційний простір став сценою зростаючого застосування економічних та дипломатичних методів для досягнення стратегічних цілей у війні.

Рівень розвитку суспільства та технологій визначає специфіку збройного протистояння, а також місце і роль військового аргументу в політиці. У процесі еволюції суспільної організації та свідомості спостерігається хвилеподібне та синхронне ускладнення зброї та методів ведення війни.

Загалом риси сучасної війни в багатьох аспектах є стандартними рисами чи елементами збройного конфлікту та протистояння між державами. Ці характеристики включають економічний тиск і застосування санкцій, інформаційну підготовку, політичне маніпулювання протилежними сторонами, таємні методи ведення війни, роботу спецслужб тощо. Отже, в основі концепції неконвенційної війни лежить широкий спектр протистояння, що заснований на гнучкій стратегії з довгостроковими цілями і включає комплексне використання інформаційних, дипломатичних, військових, економічних, ресурсних та інших засобів для дестабілізації супротивника.

Література:

1. Веденєєв Д.В., Семенюк О.Г. Сутнісні та риси функціональної компоненти сучасної неконвенційної (гібридної) війни. *Стратегічна панорама*. 2021. № 1–2. С. 30–47.
2. Mandell L. The Third Wave of Globalization Theory. *International Studies Review*. 2007. Vol. 9. № 2. P. 173–196. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=d6785148b7455b390ad7bc14d09ec1c1f3c1b779>
3. White L.A. *The Science of Culture*. N.Y., 1949. 343 p.
4. Батрименко О.В. Особливості сучасних збройно-політичних конфліктів : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2006. 293 с.
5. Требін М.П. Війна в історії людства та її особливості у XXI столітті. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія «Міжнародні відносини»*. 2016. № 2(327). С. 43–48. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03= FILA=&2_S21STR=Vnyua_2015_4_17
6. Магда Є.В. Гібридна війна: вижити і перемогти : монографія. Харків : Vivat, 2015. 304 с.
7. Галака О.М., Ляшшов О.А., Павлюк Ю.М. Основні тенденції розвитку та ймовірні форми воєн і збройних конфліктів майбутнього. *Наука і оборона*. 2007. № 4. С. 10–15.
8. Веденєєв Д.В., Семенюк О.Г. Сутнісні риси функціональної компоненти сучасної неконвенційної (гібридної) війни. *Стратегічна панорама*. 2021. № 1–2. С. 30–47.
9. Дацюк А.В. Особливості сучасних збройних конфліктів: від конвенційного протистояння до гібридної та мережево-центричної війни. 21.03.2017. URL: <https://matrix-info.com/osoblyvosti-suchasnyh-zbrojnyh-konfliktiv-vid-konventsijnogo-protystoyannya-do-gibrydnoyi-ta-merezhevo-tsentrychnoyi-vijny/>
10. Батрименко О.В. Особливості сучасних збройно-політичних конфліктів : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2006. 293 с.
11. Требін М.П., Чернишова Т.О. Еволюція війн крізь призму революцій у військовій справі. *Сучасна війна: гуманітарний аспект* : науково-практична конференція Харківського національного університету Повітряних сил імені Івана Кожедуба, 30 червня 2017 р. : тези доповідей. URL: <https://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyna-gumanitarniy-aspekt/9.pdf>
12. Світова гібридна війна. Український фронт : колективна монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
13. Василенко О.В. Основні світові тенденції розвитку озброєння та військової техніки для ведення війн у майбутньому. *Наука і оборона*. 2009. № 4. С. 18–22.
14. Claverie B., Du Cluzel F. Cognitive Warfare: The Advent of the Concept of «Cognitics» in the Field of Warfare. *Cognitive Warfare: The Future of Cognitive Dominance*. NATO Collaboration Support Office, 2022. URL: <https://hal.science/hal-03635889/document#:~:text=Bernard%20Claverie1%2C%20Fran%C3%A7ois%20Du%20Cluzel2,own%20domain%20in%20modern%20warfare>
15. Шергін С. Політологічний вимір війн і військових конфліктів. *Зовнішні справи*. 2020. № 30(11–12). URL: <https://uaforeignaffairs.com/web/uploads/articles/files/38/33/%D0%91%D0%98%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%A8%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%BD.pdf>

References:

1. Vedeniiev, D.V., & Semeniuk, O.H. (2021). Sutnysni ta rysy funktsionalnoi komponenty suchasnoi nekonventsii noi (hibrydnoi) viiny [Essential and Functional Characteristics of Modern Non-conventional (Hybrid) Warfare]. *Stratehichna panorama*. № 1–2. S. 30–47.
2. Mandell, L. (2007). The Third Wave of Globalization Theory. *International Studies Review*. Vol. 9. № 2. P. 173–196. Retrieved from <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=d6785148b7455b390ad7bc14d09ec1c1f3c1b779>
3. White, L. A. (1949). *The Science of Culture*. N.Y. 343 p.
4. Batrymenko, O.V. (2006). Osoblyvosti suchasnykh zbroino-politychnykh konfliktiv [Features of Modern Armed-Political Conflicts]: dys... kand. polit. nauk: 23.00.02 Kyivskyi natsionalnyi un-t im. Tarasa Shevchenka. K. 293 s.

5. Trebin, M.P. (2016). *Viina v istorii liudstva ta yii osoblyvosti u XXI stolitti* [War in Human History and Its Features in the 21st Century]. *Naukovyi visnyk Shkhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Serii: Mizhnar. vidnosyny.* № 2 (327). S. 43–48. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03= FILA=&2_S21STR=Vnyua_2015_4_17
6. Mahda, Ye.V. (2015). *Hibrydna viina: vyzhyty i peremohty* [Hybrid Warfare: Surviving and Winning]. monohrafiia. Kharkiv: Vivat, 304 s.
7. Halaka, O.M., Iliashov, O.A. & Pavliuk, Yu.M. (2007). *Osnovni tendentsii rozvytku ta ymovirni formy voien i zbroinykh konfliktiv maibutnoho* [Main Trends in the Development and Probable Forms of Wars and Armed Conflicts of the Future]. *Nauka i oborona.* № 4. S. 10–15.
8. Vedienieiev, D.V., Semeniuk, O.H. (2021). *Sutnisni ta rysy funktsionalnoi komponenty suchasnoi nekonvetsiinoi (hibrydnoi) viiny* [Essential and Functional Characteristics of Modern Non-conventional (Hybrid) Warfare]. *Stratehichna panorama.* № 1–2. S. 30–47.
10. Datsiuk, A.V. (2017). *Osoblyvosti suchasnykh zbroinykh konfliktiv: vid konvetsiinoho protystoiannia do hibrydnoi ta merezhevo-tsentrychnoi viiny* [Features of Modern Armed Conflicts: From Conventional Confrontation to Hybrid and Network-Centric Warfare.]. Retrieved from <https://matrix-info.com/osoblyvosti-suchasnyh-zbroinykh-konfliktiv-vid-konvetsiijnogo-protystoyannya-do-gibrydnoyi-ta-merezhevo-tsentrychnoyi-vijny/>
11. Trebin, M.P., Chernyshova, T. O. (2017). *Evoliutsiia viin kriz pryzmu revoliutsii u viiskovii spravi. Suchasna viina: humanitarnyi aspekt* [The Evolution of Wars Through the Prism of Revolutions in Military Affairs.]. *Naukovo-praktychna konferentsiia Kharkivskoho natsionalnoho universytetu Povitrianykh Syl imeni Ivana Kozheduba: tezy dopovidei.* Retrieved from <https://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyna-gumanitarniy-aspekt/9.pdf>
12. *Svitova hibrydna viina. Ukrainyskyi front* [World Hybrid War: The Ukrainian Front.] (2017). *Kolektyvna monohrafiia ; za zah. red. V. P. Horbulina.* Kyiv: NISD, 496 s.
13. Vasylenko, O.V. (2009). *Osnovni svitovi tendentsii rozvytku ozbroiennia ta viiskovoi tekhniky dlia vedennia viin u maibutnomu* [Main Global Trends in the Development of Armaments and Military Technology for Future Warfare]. *Nauka i oborona.* №4. S. 18–22.
14. Claverie, B., Du Cluzel, F. (2022). *Cognitive Warfare: The Advent of the Concept of «Cognitics» in the Field of Warfare. Cognitive Warfare: The Future of Cognitive Dominance.* NATO Collaboration Support Office. Retrieved from <https://hal.science/hal-03635889/document#:~:text=Bernard%20Claverie1%2C%20Fran%20A7ois%20Du%20Cluzel2,own%20domain%20in%20modern%20warfare>
15. Sherhin, S. (2020). *Politolohichni vymir viin i viiskovykh konfliktiv* [The Political Dimension of Wars and Military Conflicts]. *Zovnishni spravy.* № 30(11–12). Retrieved from <https://uaforeignaffairs.com/web/uploads/articles/files/38/33/%D0%91%D0%98%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%A8%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%96%D0%BD.pdf>

Yuliia Kobets. Deployment particularities and typologization of methods in conducting modern warfare

The article focuses on studying war as a complex and multifaceted phenomenon, constantly changing and becoming more complicated by its nature. The existence of humanity is accompanied by a continuous series of military conflicts that stimulate the development of philosophical and military-theoretical thought. This opens up broad opportunities for scholars to explore unusual processes and phenomena associated with armed conflicts. Due to the general risk that exists in the world, the development of global media and cyberspace, the constant emergence of local conflicts, and international terrorism, military threats undergo radical transformations. Modern wars undergo significant changes under the influence of economic, political, informational, and other factors.

Existing general definitions of the concept of «war» do not take into account relatively new phenomena in terms of their strategic significance, reflected in terms like «information warfare,» «cyber warfare.» The article describes not so much the phenomenon of war itself as new strategies and high-tech means, the use of which is aimed at achieving stated political goals without resorting to war.

Key words: war, hybrid war, network-centric war, armed conflict.